

חלקת מחוקק **אבן העזר א הלכות פריה ורביה** בית שמואל **ט**

ד' נהגו שלא לכוף על זה. קצת משמע ק' מדברי הרא"ש [יבמות] נפרק הנא על יבמתו (ס"ק) [פי' ט"ו ח"ל, וכן היה נכון כרוק שעברו עליו ק' שנה ואינו רוצה לישא אשה, שיכפוהו כ"ד לישא אשה. משמע ללא היו נוהגין ק' בזמנו. אבל מדברי הריב"ש [סי' ט"ז] שנמדנריו הוציא הדב דין זה] אין ראייה, דהתם מיירי שאין כופין אותו לגרש או שאין מוחין מלישא אשה שאינה בת בניס, אבל לישא בלא אשה כלל, מזה לא מיירי:

בלא אשה ומי שעברו עליו עשרים שנה ואינו רוצה לישא יבית דין כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה. ומיהו אם עוסק בתורה וטרוד בה ומתירא לישא אשה כדי שלא ייטרח במזונות ויתבטל מן התורה יאזמותר להתאחר. הגה' יבזמן הזה ינהגו שלא לכוף על זה. וכן מי שלא קיים פריה ורביה ובלא לישא אשה שאינה בת בניס כגון עקרה חקנה או קטנה משום שנו"ס (4) כ"ה בכל המהדורות, וכ"ה בטור, וראה ברמב"ם פט"ו מאישות ה"ב. בראש פינה כתב רצ"ל: יטרד.

ממגבר עליו ואין קלצה לדבר: ה' ובזמן הזה נהגו שלא לכוף. עיין במדלי [יבמות סי' ג'] וצאגודה [שם אות ע"ד] [שכתבו, בחוץ לארץ אין כופין, גם דין הוא שנוהר על עצמינו שלא לישא אשה, אלא אין גזרים גזירה על הציבור אלא אי"כ רוב ציבור יכולים לעמוד בה עיין ב"ב סי' ע"ב], הלכך ע"כ אין כופין *אם אינו מקיים פריה ורביה מפילו בדרך ישראל, ועיין סוף סימן קנ"ד [סעיף י' וכ"א וב"ש סקל"ה]:

ערך לחם

סעיף ג'. ואינו רוצה לישא כו'. מודנקט ואינו רוצה ולא נקט ואינו נושא, משמע שאם רוצה לישא, אלא שמתעכב עד שימצא זיווג נאה או לסיבה אחרת שתודמן לו, לא כייפינן ליה על כך, ונ"ל שעל זה סמכו בדרות הללו. אמנם כשאינו רוצה לישא כמנהג הכותים כייפינן ליה על כך.

נחלת צבי

טורי זהב

ו. ומיהו אם עוסק וכו'. ק' הוא לשון הרמב"ם פרק (ט') [סי' ז'] מהלכות אישות [ה"ב], והוא ע"פ מאי דליחמר נש"ס פ"ק דקדושין דף כ"ט ע"ב ולא פליגי הא לן והא להו. ועיין גם בלוחם סוגיא ותמל"א להדיא דהני אמוראי איירי צהיכא דאפשר להיות בלא אשה, אבל בלא אפשר לא איירי, דצוה כולי עלמא מודו להאי דנשנית בצרייתא דנשא אשה תחילה, דמשמע מ"מ, מפילו במתירא שיטריך לטרות בזמנאות, אפי"ה כיון דאי אפשר לו להיות בלא אשה נשא אשה תחילה. ואפשר דמשום הכי לא הזכיר הרמב"ם האי דינא, משום דפשוט הוא, אבל יותר נראה לומר שרמזו נמ"ש [שם ה"ג] והוא

באר הגולה

ביאור הגר"א

ט. טור נשם אצו הרא"ש גם ביבמות [פי' ט"ז]. ל' לשון הרמב"ם בפט"ו מהלכות אישות [ה"ב], מצרייתא ומימרא דרבי יוחנן גם בקדושין. ללמוד כו', אמר רב יהודה אמר שמואל כו' ור' יוחנן אמר כו', ולא פליגי כו', ועיין רש"י [והר"ן י"ב ע"א מדפי הרי"ף] כתב, ולא חריס פירשו דבני בבל היו נשומיהם מתעסקות במשא ומתן ובמלאכה, אבל בני א"י היו נשומיהם מעוננות, ואכולות ואינן עשות. ועיין סעיף ד' ט. בגון עקרה כו' אע"פ שמדינא כו'. כמ"ש גם [יבמות] ס"ה א', לשלטי לא משא כו', וכ"ש בודאי עקרה, שזו אפשר שחלד, כמ"ש גם נישאם לרביעי כו'. וכן זקנה, וכמ"ש ס"א ב', לא אין לו בניס נשא כו'. וכן קטנה, וכמ"ש בפ"ג דגדה [י"ג ע"ב] המשמקיס "בנקטות כו'. ועל [אלו] כ"ד כופין משום ציטול פור"ר כמ"ש בסוף פרק המזיל כנ"ל [סק"ז].

באר היטב

פתחי תשובה

ו. להתאחר. ואין קלצה לדבר מפילו כל ימיו, והוא שאין יצרו ממגבר עליו. כ"ש [סק"ה]: ד. בית דין כופין אותו. עיין בספר בני אהובה פט"ו מהלכות אישות הלכה ד': ה'. נהגו שלא לכוף. כתב ברכי יוסף [אות ט' י"ז] דכ"כ מהרש"ל ביש"ש פרק הבא על יבמתו סימן מ', אבל בספר קרית מלך רב בביאורו פט"ו דאישות [ה"ב] כתב דכל ב"ד שאינו כופ"ה ע"ז לאו שפיר עבד, ואין להשגיח במנהג. וכתב עוד [הברכי יוסף באות ט"ז], במהריק"ש [בערך לחם] דדקדק לשון המחבר ואינו רוצה לישא כו', דמשמע שאם רוצה אלא שמתעכב עד שימצא זיווג נאה או לסיבה אחרת, לא כייפינן ליה. ומ"מ יראה דאין להתאחר מפני סיבה שחור מגופו אלא עד עשרים וארבע [עיין קדושין דף ל' [ע"א]]. ע"ש: ו. שלא לכוף. עיין ח"מ סק"ד וסק"ה, ועיין בספר תולדות אדם [על ר' זלמן מרילנא] פ"ו:

ראש פינה - שו"ע

סעיף ג'. בשו"ע יש טעות סופר וצ"ל, שלא "יטרד" ברל"ה:

ראש פינה - חלקת השדה

ראש פינה - עקבי הבית

סק"ד. אבל לישב בלא אשה כלל כו'. דבזה יש סברא יותר דכופין כדי לקיים פריה ורביה. ולפי מה שראיתי בריב"ש שם משמע לי שפיר כמ"ש הרמ"א, מרכתב שם וז"ל, ומן הדין היה לכוף אותו או להוציאה או לקחת עליה אשה בת בניס [וזה ודאי ר"ל כדי לקיים פריה ורביה]. ואח"כ כתב, ולכן העלימו חכמי הדורות עיניהם בעיני זיווגים כו'. משמע, דאין לכוף אותו ג"כ לישא אשה בת בניס לקיים פריה ורביה אף בלא קיים פריה ורביה עדיין, ולפ"ז ה"ה דאין כופין למי שלא נשא כלל, לישא כדי לקיים. ואולי כונת הח"מ דמ"מ אין ראייה משם, דשם יש לו עכ"פ אשה שאינה בת בניס ואין לו הרהות עבירה, משא"כ בלא נשא כלל יש לומר דכופין משום הרהורים דקשים מעבירה. ועיין בספר תולדות אדם [פ"ד] מהגאון החסיד מ' זלמן מרילנא וזה"ה. ועיין במהריק"ש [בערך לחם] כתב, הא דבומנינו אין כופין, היינו במתאחר לישא משום שאינו מודמן לו כראוי או כדומה. אבל רעיונו יוצא בלא

היה בן עדיף היה שולח את בן ודיע בר' יהודה וכן הילכתא : ת"ר ללמוד תורה ולישא

אשה לומר תורה ואח"כ טשא אשה ואם א"ל לו בלא אשה טשא אשה ואחר כך לומר תורה
[אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה טשא אשה ואח"כ ילמוד תורה] ר' יוחנן אומר רחיים
בלארו ויעסק בתורה ולא פליגי [הא לן והא
למוד נשיא טשא אשה ואחר כך ילמוד תורה והאלנים
ללמוד נשיא אחר לומר ואח"כ טשא אשה לר"מ והספך
לרש"י. מהרי"ח :
מספריה ורביה כל ימיו שלא מניח זה אלא בבן עזאי שהשקה נפשו בתורה (יבמות דף סג:) :
אמר רב הונא בן כ' שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה בעבירה ס"ד אלא [אימת] בהרהור
עבירה אמר רב אבהו וכן הנא דבי ר"י עד עשרים שנה יושב הקב"ה ומנפה לאדם אימתו
ישא אשה כיון שהגיע לעשרים שנה ולא נשא אשה אומר תפח עלמותו [דף ל' ע"א] אמר ליה
רבא לרב נתני [ב] ארידך על טרתי דברך השיאו אשה איכא דאמרי משייבך ועד עשרים
ותרתי ואמרי לה מתמיבך ועד עשרים וארבע דכתיב חטך לנער על פי דרס :

היה בן עדיף היה שולח את בן ודיע בר' יהודה וכן הילכתא : ת"ר ללמוד תורה ולישא

היה בן עדיף היה שולח את בן ודיע בר' יהודה וכן הילכתא : ת"ר ללמוד תורה ולישא
אשה לומר תורה ואח"כ טשא אשה ואם א"ל לו בלא אשה טשא אשה ואחר כך לומר תורה
[אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה טשא אשה ואח"כ ילמוד תורה] ר' יוחנן אומר רחיים
בלארו ויעסק בתורה ולא פליגי [הא לן והא
למוד נשיא טשא אשה ואחר כך ילמוד תורה והאלנים
ללמוד נשיא אחר לומר ואח"כ טשא אשה לר"מ והספך
לרש"י. מהרי"ח :
מספריה ורביה כל ימיו שלא מניח זה אלא בבן עזאי שהשקה נפשו בתורה (יבמות דף סג:) :
אמר רב הונא בן כ' שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה בעבירה ס"ד אלא [אימת] בהרהור
עבירה אמר רב אבהו וכן הנא דבי ר"י עד עשרים שנה יושב הקב"ה ומנפה לאדם אימתו
ישא אשה כיון שהגיע לעשרים שנה ולא נשא אשה אומר תפח עלמותו [דף ל' ע"א] אמר ליה
רבא לרב נתני [ב] ארידך על טרתי דברך השיאו אשה איכא דאמרי משייבך ועד עשרים
ותרתי ואמרי לה מתמיבך ועד עשרים וארבע דכתיב חטך לנער על פי דרס :

ללמוד נשיא אחר לומר ואח"כ טשא אשה לר"מ והספך לרש"י. מהרי"ח :

מספריה ורביה כל ימיו שלא מניח זה אלא בבן עזאי שהשקה נפשו בתורה (יבמות דף סג:) :
אמר רב הונא בן כ' שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה בעבירה ס"ד אלא [אימת] בהרהור
עבירה אמר רב אבהו וכן הנא דבי ר"י עד עשרים שנה יושב הקב"ה ומנפה לאדם אימתו
ישא אשה כיון שהגיע לעשרים שנה ולא נשא אשה אומר תפח עלמותו [דף ל' ע"א] אמר ליה
רבא לרב נתני [ב] ארידך על טרתי דברך השיאו אשה איכא דאמרי משייבך ועד עשרים
ותרתי ואמרי לה מתמיבך ועד עשרים וארבע דכתיב חטך לנער על פי דרס :

ומבטל מלות עשה וכן משמע בגמרא וא"כ ה"ל כשאר מלות עשה [כתובות דף פ:] שהו מנין עד שתלא נפשו או עד שיקיים המלוה :

ה מותר להתאחר. והוא שאין יצרו מחגבר עליו. והרא"ש נקדושין פ"א

ה מותר להתאחר. והוא שאין יצרו מחגבר עליו. והרא"ש נקדושין פ"א
סי' מ"ב כתב ע"י, קיצבה לאותו לימוד לא ידענא, שלא יתכן שיתבטל
[מפוי"ר כל ימיו, שלא מנינו זה אלא [ב]בן עזאי שהשקה נפשו בתורה.
והרמב"ם [פס"י מאישוח ה"ב] והמחבר סתמו וכתבו מותר להתאחר, משמע
באמת אין קיצבה לדבר, אלא בן עזאי שהשקה נפשו בתורה אין איסור
להבטל אפילו אפשר להנשא אשה ולא יעריב צמוזמות, משא"כ באחר צריך
לישא אשה כשאפשר לו לישא אשה ולא יעריב צמוזמות, ואם טרוד ויצרו אין
מחגבר עליו, או באמת מותר להתאחר כל זמן שאין יצרו מחגבר עליו:

גם צעיק כדון כתבו באחרונים ונה דמי מלות פריז לשאר מלות

גם צעיק כדון כתבו באחרונים ונה דמי מלות פריז לשאר מלות
שמכין אותו עד שחלא נפשו, דמלוה זו יכול לקיימה כל ימיו.
[פ"ל סי' ק"י] ויכול גם להשתמע ולומר לא מלאחי א"ת הכוונת לי
(שי חקרי לב, ותי"ח זכנת פענח ח"ד סי' רפ"ד), ובמקום שאינו
מבטל המלוה לגמרי אלא מאחרת אין כופין ע"י, חרע שכרי מנינו
שאלם לא רשכ באב לנאל. אם גנו לתי ישום ב"ד מלן אותו, ולמה
לא יכופו ע"י אם חכב, אלא ודאי שאין כופין אלא המבטל את
המלוה לגמרי לא כן המאחרת שאלם לא יקיימנה כיון וקיימנה מתר,
(אפי"ז ע"י, ושיון רש"י ח"ג סי' ט' ע"ש בזה).

שער הציון

שער הציון
(ט) וגראה דלא שייך בזה לומר מלוה שיוכל לעשות ע"י אחרים אין מבטלין החלמוד אפילו לזמן מועט וכפא סלא יוכל לעשות ע"י שלוח דפדיף הוא ממי סב"ל:
אחר לגמרי י"ל דדוקא מלוה שאין מוטלת על גופו כגון שפיסקא כאלמד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו בטובה ה"ל
משא"כ בזה שהכבוד בנת מוטלת על גופו ומחילה מלוה בו יותר ומבטלו אי"ל דדוקא לענין כבוד בנת אחריון כן דהמירא מאי"ל לענין שאר מלות אם הוא
ח"ח וטגע לביטול תורה ו"ע: (י) זה נכלל נמה בכתב הרמב"ם פ"ל הלכה ה' צריך להקין ביהו מנכ"י מפני כבוד הכנת: (יא) ח"א: (א) ע"א: (ב) דוקא
בסגירס הוא כתקיעה שנים והדלקה הוא בשלישית [שנת ל"ב]: